

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2023. gada 7. decembrī
lietā Nr. 2022-41-01

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Irēna Kucina, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs, Anita Rodiņa un Jautrīte Briede,

pēc Daugavpils valstspilsētas domes pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 7. punktu, 19. un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2023. gada 7. novembra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par likuma „Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā” 4. panta otrās daļas, 5. panta otrās un piektās daļas un 8. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 101. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Saeima 2022. gada 16. jūnijā pieņēma likumu „Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā”, kas stājās spēkā 2022. gada 23. jūnijā (turpmāk – Likums).

Likuma 3. pants noteic, ka publiskajā ārtelpā, publiskajā būvē vai publiskas personas iekštelpā (izņemot akreditētus muzejus) aizliegts eksponēt pieminekļus, piemiņas zīmes, piemiņas plāksnes, piemiņas vietas, arhitektoniskus vai

mākslinieciskus veidojumus un citus objektus (turpmāk — objekti), kas izvietoti Latvijas teritorijā kopš 1940. gada un atbilst vismaz vienam no šādiem kritērijiem:

1) slavina PSRS vai nacistiskās Vācijas okupācijas varu, ar to saistītu notikumu vai personu;

2) slavina totalitārismu, vardarbību, militāru agresiju, karu un kara ideoloģiju;

3) ietver padomju varas vai nacisma simbolus.

Likuma 4. panta otrā daļa noteic, ka Ministru kabinets nosaka citus Likuma 3. pantā noteiktajiem kritērijiem atbilstošus demontējamos objektus.

Saskaņā ar Likuma 5. panta otro daļu objektu dokumentēšanu un demontāžu veic tā pašvaldība, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgais objekts atrodas. Likuma 5. panta piektā daļa noteic, ka objektu demontāžu pašvaldības īsteno ne vēlāk kā līdz 2022. gada 15. novembrim.

Visbeidzot, atbilstoši Likuma 8. panta pirmajai daļai objektu demontāžu finansē vienādā apmērā no valsts un tās pašvaldības, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgais objekts atrodas, budžeta līdzekļiem (turpmāk – apstrīdētās normas).

Ministru kabinets 2022. gada 14. jūlijā pieņēma noteikumus Nr. 448 „Padomju un nacistisko režīmu slavinošo demontējamo objektu Latvijas Republikas teritorijā saraksts” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 448). Noteikumi stājās spēkā 2022. gada 22. jūlijā. Noteikumos ir iekļauti divi objekti, kas atrodas Daugavpilī:

1) piemiņas vieta Sarkanās armijas karavīriem 18. novembra ielā, bijušajā Slavas skvērā;

2) piemiņas vieta Sarkanās armijas karavīriem 18. novembra ielā, pretim Komunālajiem kapiem.

2. Pieteikuma iesniedzēja – Daugavpils valstspilsētas dome (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) – uzskata, ka apstrīdētās normas pārkāpj no Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 101. panta izrietošo pašvaldības principu.

Viena no pašvaldības autonomajām funkcijām esot gādāt par administratīvās teritorijas labiekārtošanu. Šī funkcija pašvaldībai paredzot plašu rīcības brīvību. Realizējot šo autonomo funkciju, Pieteikuma iesniedzēja jau esot veikusi to padomju

laikā uzstādīto objektu demontāžu, kuriem nebija mākslinieciskas vērtības un kuri atspoguļoja padomju laiku ideoloģiju. Savukārt Ministru kabineta norādītie objekti esot neitrāli un neslavinot padomju režīmu. Ar apstrīdētajām normām uzdotot pašvaldībai demontēt Ministru kabineta konkrēti noteiktus objektus, valsts iejaucoties pašvaldības autonomajā funkcijā gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu.

No pašvaldības principa kopsakarā ar samērīguma principu izrietot tas, ka valsts nedrīkst iejaukties vietējo lietu kārtošānā tā, ka pašvaldībai vairs nepaliek pietiekama rīcības brīvība īstenot demokrātiski iegūto varu tās teritorijā tās iedzīvotāju interesēs, tostarp realizēt savas autonomās funkcijas. Tāpat no pašvaldības principa izrietot centrālās varas pienākums gadījumos, kad tā pašvaldībai deleģē kādu funkciju vai uzdevumu, ciktāl tas iespējams, paredzēt šīs funkcijas vai uzdevuma pielāgošanu vietējiem apstākļiem. Likumdevējs varot noteikt funkcijas vai uzdevuma veikšanas ietvaru, proti, dažādus kritērijus, nosacījumus, kārtību, kā arī kontroles mehānismu, tomēr pašvaldībai vajagot būt atstātai rīcības brīvībai. Konkrētajā gadījumā likumdevējam atbilstoši Eiropas vietējo pašvaldību hartas (turpmāk – Harta) 4. panta piektajā daļā norādītajam principam vajadzējis piešķirt katras pašvaldības domei rīcības brīvību pašai izvērtēt, kuri pašvaldības teritorijā esošie objekti ir un kuri nav demontējami.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, Daugavpilī palikušie objekti, kuri esot labā tehniskajā stāvoklī, kopti un pat atjaunoti, neslavinot padomju režīmu, bet esot vēltīti karā kritušo piemiņai. Tomēr atbilstoši Likuma 4. panta otrajai daļai demontējamus objektus esot noteicis Ministru kabinets un pašvaldībai neesot paredzētas ne tiesības piedalīties lēmuma pieņemšanā, ne arī tiesības tikt uzklausītai.

Šāda valsts iejaukšanās, nosakot objektu demontāžu un tās nosacījumus, esot attaisnojama tikai tad, ja tā atbilst samērīguma principam, proti, tad, ja starp valsts varas darbību un mērķi, ko valsts vara ar šo darbību tiecas sasniegt, ir saprātīgas attiecības.

Likumprojekta anotācijā neesot sniegts nekāds pamatojums tam, kāpēc tieši Ministru kabinets ir pilnvarots izdot demontējamo objektu sarakstu, tam, kāpēc demontāža veicama tik īsā laikā, un tam, kāpēc likumdevējs ir izšķīries tieši par attiecīgo finansējuma modeli.

Saprātīgs un racionāls mērķis esot saskatāms tikai Likuma 4. panta otrajai daļai

un 5. panta otrajai daļai, kas uzdod pašvaldībai veikt Ministru kabineta noteikto objektu demontāžu. Šis mērķis esot saistīts ar valsts vēlmi nodrošināt vienveidīgumu, apzinoties to, ka valstij pašai nav visā tās teritorijā esošo objektu demontāžas veikšanai nepieciešamo resursu. Savukārt Likuma 5. panta piektajai daļai un 8. panta pirmajai daļai nekādu racionālu, saprātīgu un ētisku mērķi neesot iespējams konstatēt.

Tāpat Likuma 4. panta otrajā daļā un 5. panta pirmajā un otrajā daļā paredzētais ierobežojums neatbilstot samērīguma principam, jo neparedzot pašvaldībai rīcības brīvību pielāgoties vietējiem apstākļiem un piedalīties lemjšanā par demontējamiem objektiem, bet pārliedot objektu demontāžas pienākumu un daļēji arī tās finansēšanas pienākumu uz pašvaldības pleciem, kā arī nosakot ļoti īsu objektu demontāžas termiņu. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka šo normu vietā saprātīgāks risinājums būtu uzdot pašvaldībām pašām izvērtēt to teritorijā esošo objektu atbilstību Likuma 3. pantā noteiktajiem kritērijiem. Savukārt Likuma 5. panta piektajā daļā paredzētā termiņa vietā būtu nosakāms saprātīgs termiņš – vismaz viens gads.

Apstrīdētās normas radot pašvaldībai un tās iedzīvotāju interesēm divējādas negatīvas sekas. Pirmkārt, daļa iedzīvotāju iebilstot pret objektu demontāžu, bet apstrīdētās normas nedodot pašvaldībai laiku veikt izskaidrojošo darbu, īstenot objektu demontāžu pakāpeniski vai noskaidrot un ņemt vērā iedzīvotāju viedokli par to, kuri objekti būtu demontējami. Otrkārt, apstrīdētās normas liekot pašvaldībai jau 2022. gada budžetā atrast līdzekļus objektu demontāžai, tomēr pašvaldības budžets jau tiekot pildīts, turklāt to jau tā apdraudot arvien pieaugošās cenas un inflācija.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Ministru kabineta noteiktais objektu demontāžas pienākums ir uzskatāms nevis par valsts deleģētu funkciju, bet par uzdevumu. To apliecinot gan tas, ka pašvaldībām uzdota konkrēti noteiktu objektu demontāža, gan arī ierobežotais laiks šā uzdevuma veikšanai. Likumdevējam atbilstoši pašvaldības principam un Hartai, izvirzot pašvaldībai uzdevumu demontēt objektus, vajadzējis nodrošināt arī atbilstošu finansējumu, taču likumdevējs licis pašvaldībai šo uzdevumu veikt daļēji par saviem līdzekļiem. Turklāt neesot veikti nekādi aprēķini un tāpēc neesot bijis zināms, cik lieli līdzekļi katrai pašvaldībai būs nepieciešami. Kopumā abu konkrēto Daugavpils pilsētas pašvaldības robežās esošo objektu demontāžai esot nepieciešami 334 100 eiro, tātad pašvaldībai vajagot atrast 167 050 eiro. Līdz ar to

Likuma 8. panta pirmā daļa esot tiešā pretrunā ar pašvaldības finanšu autonomijas principu.

Visbeidzot, Likuma pieņemšanas procesā esot pārkāpts pašvaldības princips un labas likumdošanas princips, jo apstrīdētās normas esot pretrunā ar Hartas 3. panta pirmo daļu, 4. panta piekto daļu un 9. panta pirmo un otro daļu. Apstrīdētās normas neesot pienācīgi pamatotas ar izskaidrojošiem pētījumiem. Likuma 5. panta piektā daļa neesot ilgtspējīgs tiesiskais regulējums. Apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā neesot notikušas nekādas konsultācijas ar pašvaldībām. No likumprojekta sagatavošanas materiāliem nevarot konstatēt, ka Saeima būtu apzinājusi sabiedrības viedokli.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Daugavpils dome norādījusi, ka padomju laika objekti esot vēstures liecība un varot sniegt iedzīvotājiem daudzveidīgākas iespējas izprast un atcerēties vēstures notikumus, vienlaikus attīstot vietējo identitāti. Tādējādi rīcība ar šiem objektiem esot saistīta ar pašvaldības funkciju „sniegt iedzīvotājiem daudzveidīgu kultūras piedāvājumu un iespēju piedalīties kultūras dzīvē”. Šādu secinājumu it sevišķi pamatojot tas, ka likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” nošķirot valsts un reģiona nozīmes kultūras pieminekļus un vietējas nozīmes kultūras pieminekļus. Turklāt Pieteikuma iesniedzējai kā valstspilsētai atbilstoši Pašvaldību likumam esot pienākums piedalīties „valsts un starptautiskas nozīmes vēstures objektu, nacionālās nozīmes kultūrvēsturisko objektu, kā arī kultūras infrastruktūras uzturēšanā un attīstīšanā”. Iepriekš minēto Pieteikuma iesniedzēja papildina ar secinājumu, ka apstrīdētās normas skarot arī pašvaldības tiesības lemt par tās ilgtermiņa attīstības stratēģiju un programmu, kā arī plānot teritorijas attīstību.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto normu, – Saeima – uzskata, ka tiesvedība daļā par Likuma 4. panta otrās daļas un 5. panta otrās un piektās daļas atbilstību Satversmes 1. un 101. pantam izbeidzama, jo šīs normas neattiecoties uz kādu no pašvaldības autonomajām funkcijām un attiecīgi neierobežojot pašvaldību šo funkciju īstenošanā.

Saeima nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas uzskatam, ka apstrīdētās normas būtu attiecināmas uz pašvaldības administratīvās teritorijas labiekārtošanu vai jebkuru citu likumos minētu pašvaldības autonomo funkciju.

Neesot pamatoti uzskatīt, ka tāds visas valsts demokrātiskās iekārtas aizsardzības interesēs un visā valsts teritorijā vienoti īstenojams uzdevums kā padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu demontāža būtu reducējams līdz pašvaldības teritorijas labiekārtošanas funkcijai un tās ietvaros veicamiem vides labiekārtojumiem. Likuma „Par pašvaldībām” 15. panta pirmās daļas 2. punktā neesot nedz *expressis verbis* minētas, nedz juridisko interpretācijas metožu izmantošanas ceļā ielasāmas pašvaldības tiesības rūpēties par pieminekļu un piemiņas zīmju demontāžu. Objektu demontāžas pienākums zināmā mērā saskaroties ar teritorijas labiekārtošanas funkcijas īstenošanu, tomēr pats par sevi neietilpstot šīs funkcijas tvērumā. Tādējādi objektu demontāža esot uzskatāma nevis par teritorijas labiekārtošanas funkcijas izpildi, bet gan par daļu no pasākumiem, kas veicami, lai sasniegtu Likuma 1. pantā norādītos mērķus. Tāpat objektu demontāžas pienākums neesot saistāms ne ar vienu citu likumos minētu pašvaldības autonomo funkciju. To, ka objektu demontāža nevar tikt uzskatīta par pašvaldības autonomo funkciju, apliecinot arī likumdevēja izvēle neatbalstīt objektu demontāžas iekļaušanu pašvaldības autonomo funkciju uzskaitījumā jaunajā Pašvaldību likumā, kas stājies spēkā 2023. gada 1. janvārī.

Saeima uzskata, ka padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu demontāžas pienākums ir valsts pārvaldes uzdevums, kuru likumdevējs ar likumu deleģējis pašvaldībām un kurš tādējādi ietilpst pašvaldībām deleģētajā jeb uzdotajā kompetencē.

Jautājumi, kas skar kultūras pieminekļu aizsardzību, izmantošanu un demontāžu, esot regulēti likumā „Par kultūras pieminekļu aizsardzību”. Valsts pārvaldi šajā jomā nodrošinot Ministru kabinets, un to realizējot Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde. Padomju un nacistisko režīmu slavinoši objekti gan neesot atzīti par valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem un minētais likums uz tiem neattiecoties, tomēr tas nemainot pamatprincipu, ka jautājumi, kas skar rīcību ar pieminekļiem kā vēsturiskus notikumus un procesus atspoguļojošiem objektiem, primāri ietilpst valsts, nevis pašvaldību kompetencē.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas katrai pašvaldībai esot bijusi sava, atšķirīga pieeja šā jautājuma risināšanai, tādēļ likumdevējs nolēmis nepieciešamību demontēt Likumā definētos objektus padarīt par visā valsts teritorijā obligāti un vienoti izpildāmu, normatīvi nostiprinātu valsts prasību un deleģējis šā uzdevuma izpildi

pašvaldībām. Demontāžas uzdevuma efektīvas un vienotas izpildes labad esot būtiski nenodot to pašvaldību autonomajā kompetencē, lai nepiešķirtu pašvaldībām pārāk plašu rīcības brīvību, jo dažādās pašvaldībās domei un iedzīvotājiem varētu būt atšķirīgi viedokļi un izpratne par to, kuri objekti ir un kuri nav uzskatāmi par padomju un nacistisko režīmu slavinošiem un līdz ar to demontējamiem.

Nemot vērā to, ka padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu demontāžas pienākums ietilpst pašvaldībām deleģētajā (uzdotajā) kompetencē, nevis to autonomajā kompetencē, esot secināms, ka apstrīdētās normas neaizskar Pieteikuma iesniedzējai no Satversmes 1. un 101. panta izrietošās tiesības.

Ne pašvaldības princips, ne subsidiaritātes princips neliedzot kādas funkcijas (uzdevuma) deleģēšanu pašvaldībai, ja likumdevējs, izdarot lietderības un politiskos apsvērumus, to ir atzinis par derīgāko risinājumu, kā tas noticis arī izskatāmajā gadījumā. Turklāt pašvaldību darbībai vajagot būt vērstai ne tikai uz attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju, bet arī uz visas sabiedrības kopējo interešu īstenošanu. Pēc Saeimas ieskata, šajā lietā, līdzīgi kā pieņemot ar administratīvi teritoriālo reformu saistītus lēmumus, likumdevējam vajadzējis līdzsvarot atšķirīgās konkrētu pašvaldību intereses un sabiedrības kopējās intereses, taču tam neesot bijis pienākuma vērtēt sava lēmuma atbilstību samērīguma principam tādā izpratnē, kādā tas tiek darīts, nosakot pamattiesību ierobežojumus.

Attiecībā uz deleģējuma saistību ar finanšu piešķiršanu Saeima vērš uzmanību uz to, ka Pieteikuma iesniedzēja apstrīd Likuma 8. panta pirmās daļas atbilstību Hartas un likuma „Par pašvaldībām” normām par finanšu līdzekļu nodrošināšanu pašvaldībām. Likumu kolīziju Satversmes tiesa nevarot izskatīt, savukārt lieta par apstrīdēto normu atbilstību Hartai Satversmes tiesā neesot ierosināta.

Jebkurā gadījumā finanšu līdzekļu nodrošināšana pilnā apmērā no valsts budžeta pašvaldībām deleģētu uzdevumu veikšanai esot vispārīgs princips, kas neesot vienādi piemērojams visās dzīves situācijās. Katrā gadījumā esot vērtējams gan deleģētā uzdevuma mērķis, saturs un raksturs, gan iesaistīto publisko personu tiesiskās intereses, kas saistītas ar šā uzdevuma veikšanu, gan arī tas, vai, liekot pašvaldībām šā deleģētā uzdevuma veikšanai izmantot sava budžeta līdzekļus, ir būtiski ietekmēta pašvaldības finanšu autonomija un finansiālā spēja nodrošināt tās autonomo funkciju pildīšanu.

Saeima uzskata, ka Likumā ietvertais uzdevums un tā izpildes finansēšanas modelis pēc sava satura un rakstura ir uzskatāms par unikālu, ievērojot Likuma mērķi, tā faktisko attiecināmību tikai uz tām pašvaldībām, kuras kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas nav demontējušas to teritorijā esošos objektus pēc savas iniciatīvas sava budžeta ietvaros, uzdevuma vienreizējo dabu, iespēju piesaistīt fizisko un juridisko personu ziedojumus, kā arī to, ka objektu demontāža katras pašvaldības administratīvajā teritorijā vienlaikus atbilstot gan attiecīgās pašvaldības, gan valsts kopīgajām interesēm. Likumdevējs apzināti esot izraudzījies atšķirīgu, valstij un pašvaldībām solidāri īstenojamu šā uzdevuma izpildes finansēšanas modeli.

Ar apstrīdēto normu netiekot ierobežoti vispārējie pašvaldības budžeta, tostarp budžeta ieņēmumu, veidošanas principi. Turklāt, pēc Saeimas ieskata, Pieteikuma iesniedzēja neesot pamatojusi to, ka tās budžeta līdzekļu izlietošana objektu demontāžai varētu būtiski ietekmēt Pieteikuma iesniedzējas spēju pildīt tās autonomajā kompetencē ietilpstošās funkcijas, rūpējoties par vietējiem iedzīvotājiem.

Nemot vērā iepriekš norādīto, Saeima uzskata: kaut arī apstrīdētās normas zināmā mērā ierobežo Pieteikuma iesniedzējas finanšu autonomiju, tomēr šis ierobežojums ir leģitīms, attaisnojams un samērīgs un līdz ar to atbilst Satversmes 1. un 101. pantam. Turklāt apstrīdētajās normās paredzētais deleģētā uzdevuma izpildes finansēšanas modelis esot atzīstams par likumdevēja politisku izšķiršanos un nebūtu izvērtējams ar konstitucionālās kontroles metodēm.

Visbeidzot, apstrīdētās normas esot pieņemtas, ievērojot labas likumdošanas principu. Likumdevējam esot plaša rīcības brīvība uzdevumu izpildes kārtības un termiņu noteikšanā pēc sava ieskata, ievērojot samērīguma principu. Objektu demontāžas termiņa izvēle esot pamatota ar politiska rakstura un lietderības apsvērumiem, kuru izvērtēšana neesot pakļauta Satversmes tiesas kontrolei. Tomēr termiņš katrā ziņā esot saprātīgs, samērīgs un noteikts, ievērojot labas likumdošanas principu. Likumā esot noteikta atvieglota objektu demontāžas kārtība, lai pašvaldības varētu attiecīgos objektus demontēt pēc iespējas vienkāršāk.

Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēdēs, kurās izskatīts likumprojekts „Likums „Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā””

(Nr. 1486/Lp13), esot uzklausi gan pašvaldību, gan Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvji. Tāpat esot vērtēti dažādi saņemtie priekšlikumi, kuru iesniegšanai pēc likumprojekta atbalstīšanas pirmajā lasījumā bijis noteikts piecu darba dienu termiņš. Ieinteresētajām personām un institūcijām esot bijušas iespējas piedalīties arī likumprojekta sākotnējās izstrādes un apspriešanas posmos komisijas sēdēs un darba grupā vēl pirms tā iesniegšanas Saeimā. Savukārt pēc likumprojekta pieņemšanas pirmajā lasījumā tā apspriešanai un visu ieinteresēto personu un institūciju viedokļu uzklaušanai esot atvēlētas vēl vairākas atbildīgās komisijas sēdes.

Ievērojot minēto, Saeima uzskata, ka Pieteikuma iesniedzējai un citām pašvaldībām bija nodrošināta iespēja sniegt priekšlikumus saprātīgā termiņā un visi priekšlikumi un iebildumi ir pienācīgi izvērtēti. Turklāt no labas likumdošanas principa un pašvaldības principa neizrietot likumdevēja pienākums ņemt vērā pašvaldības izteiktos iebildumus vai sniegt izvērstu pamatojumu katra pašvaldības izteiktā iebilduma noraidīšanai.

Līdz ar to esot secināms, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas atbilstošā procesuālajā kārtībā un atbilst Satversmes 1. un 101. pantam.

4. Pieaicinātā persona – *Bucerius* Tiesību skolas Publisko tiesību I – Publiskās tiesības, starptautiskās publiskās un Eiropas tiesības – katedras vadītājs profesors *Dr. Jerns Aksels Kemmerers (Jörn Axel Kämmerer)* – norāda, ka vietējās pašpārvaldes tiesības būtu pārkāptas, ja lēmums par pilsētas teritorijā esošo padomju laika pieminekļu turpmāko pastāvēšanu būtu bijis vietējās pašpārvaldes kompetences jautājums un Likums šo kompetenci būtu pārmērīgi ierobežojis. Šāda situācija varētu rasties, ja kāds no pašvaldības uzdevumiem tiktu aizstāts ar valsts uzdevumu vai arī kādā pašpārvaldes kompetences jomā tiktu ierobežota tās lēmumu pieņemšanas brīvība. Jo īpaši otrajā gadījumā esot jāpārbauda, vai ir ievērots samērīguma princips.

Pašvaldības principa konstitucionālā garantija dodot pašvaldībām tiesības uzņemt visus vietējās kopienas uzdevumus. Tie aptverot vajadzības un intereses, kas sakņojas vietējā kopienā vai ir īpaši saistītas ar to (attiecas uz kopienas iedzīvotāju līdzāspastāvēšanu).

No vienas puses, pašvaldības teritorijā esoša objekta apsaimniekošana un

lēmums par tā turpmāku pastāvēšanu vismaz sākotnēji varot tikt uzskatīts par vietējās pašpārvaldes jautājumu. To varētu aptvert teritoriālā plānošana, kas ir obligāts pašvaldības uzdevums. Tāpat arī zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana, atpūtas vietu un kultūras objektu uzturēšana un saglabāšana – tātad arī parku projektēšana, statuju un arī pieminekļu uzstādīšana, proti, vietas rakstura noteikšana – esot vietējās darbības sfēras pienākumi. Turklāt šie pienākumi esot spēcīgi neatkarīgi no tā, vai tie ir normatīvi atzīti par pašvaldības kompetenci. Gluži pretēji: varot pieņemt, ka jautājums, kas nav reglamentēts ar likumu, tieši tāpēc ietilpst vispārējā pašvaldības kompetencē. Tādā gadījumā minētie uzdevumi esot kvalificējami kā brīvprātīgi veicami uzdevumi, kas tiek īstenoti, nodrošinot iedzīvotāju labklājību. No tā izrietot, ka objektu demontāžu var saprast kā pašpārvaldes pienākumu, ja to prasa iedzīvotāju labklājība.

No otras puses, pašvaldības iespējas plānot tās teritorijas izskatu ierobežojot valsts pieminekļu aizsardzības normas. Tomēr tādā gadījumā, ja valsts līmeņa tiesību normas iepriekš būtu aizsargājušas arī attiecīgos objektus, pašvaldībai būtu likumā noteikts pienākums tos saglabāt, taču demontāža esot pavisam cits uzdevums. Turklāt jebkurā gadījumā, ja līdz Likuma spēkā stāšanās brīdim pašpārvaldei būtu bijis uzdevums rūpēties par tās teritorijā esošajiem pieminekļiem, tad ar Likumu esot ieviests jauns uzdevums – „pieminekļu demontāža”. Tas esot nodotās darbības sfēras uzdevums, t. i., valsts uzdevums, kura izpildē pašvaldības tikai iesaistās. Šajā gadījumā pašvaldības uzdevums juridiskā nozīmē esot tikai pārklāts ar jaunu (nodotās darbības sfēras) uzdevumu, proti, pašvaldības (pēc būtības turpināms) uzdevums – vietējā plānošana – esot aizstāts ar jaunu pašvaldībām izpildei nodotu valsts uzdevumu – pēc noteiktām pazīmēm identificējamu pieminekļu demontāža. Ja pašpārvaldes uzdevuma saturs iepriekš bijusi brīva lemsana par pašvaldības teritorijā publiskajā telpā esošajiem pieminekļiem (tos saglabāt vai demontēt, ja tas nav pretrunā ar pieminekļu aizsardzības likumu), tad jaunais valsts uzdevums, kura izpildē ir iesaistītas pašvaldības, aprobežojoties tikai ar attiecīgo pieminekļu demontāžu. Tāpēc šādā situācijā varot runāt par „pašpārvaldes tiesību atcelšanu pārklāšanās ceļā”, jo kopumā pašvaldību atbildība par pieminekļiem saglabājoties; to tikai pārklājot un faktiski izslēdzot jaunais demontāžas uzdevums, kas īstenojams noteiktās teritorijās.

Vietējās pašpārvaldes garantija neesot absolūta. Tikai pašpārvaldes garantijas kodols – tās pastāvēšana kā tāda un tiesības saglabāt pašpārvaldes struktūru – esot pilnībā pasargāts no iejaukšanās.

Lēmumi par pieminekļu likteni, saglabāšanu vai demontāžu, jo īpaši to pieminekļu likteni, kurus nav uzstādījusi pašvaldība un kuri ir arī vēsturisku un sociālu strīdu objekts, neattiecoties uz pašpārvaldes kodolu. Tomēr šajā gadījumā iejaukšanās tā dēvētajā pašpārvaldes garantijas jomā esot iespējama tikai saskaņā ar likumu un ievērojot konkrētus nosacījumus. Atbilstoši Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas izvirzītajiem kritērijiem, kas gan iepriekš bijuši attiecināti tikai uz uzdevumu nodošanu no pašvaldībām citām pašvaldību apvienībām, bet varot tikt piemēroti arī pēc analogijas, „likumdevējs var atņemt pašvaldībām attiecīgu vietēja rakstura uzdevumu tikai sabiedrības interešu apsvērumu dēļ, t. i., galvenokārt tad, ja uzdevuma pienācīgu izpildi nebūtu iespējams nodrošināt citādi. Turpretī vienkāršs mērķis vienkāršot pārvaldi vai koncentrēt pienākumus, piemēram, valsts pārvaldes skaidrības labad, nav attaisnojums uzdevumu atcelšanai”.

Praksē uzdevuma atsaukšanu varot apsvērt tikai tad, ja tam ir arī virslokālas šķautnes vai ja to var interpretēt ar virslokālu fokusu. Turklāt atņemšanai vajagot būt tieši nepieciešamai, lai pienācīgi izpildītu sabiedrības interesēs esošu uzdevumu, un tā nevarot būt tikai saistīta ar izpildes efektivitātes paaugstināšanu. Tādējādi pēc būtības vajagot veikt samērīguma pārbaudi. Turklāt, ņemot vērā to, ka izvēles iespējas ir pilnībā izņemtas no pašpārvaldes garantijas aizsardzības, vajagot piemērot stingrākas samērīguma prasības. Vērtējot šo konstelāciju saskaņā ar Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas izvirzītajiem kritērijiem, samērīguma pārbaudē būtu jāiekļauj šādi aspekti: tiesiskā regulējuma mērķa (valsts mērogā) nozīme; likuma juridiskā un faktiskā ietekme uz pašvaldību atbildību par pilsētvides veidošanu; vispārēja pieminekļu saglabāšanas aizlieguma nepieciešamība un samērīgums, ņemot vērā ar to saistītos vietējās pašpārvaldes ierobežojumus.

Ja izrādītos, ka faktiski pašvaldības uzdevuma atņemšana ar rīkojumu par demontāžu ir bijusi prettiesiska, t. i., ka valsts nedrīkstēja uzdot pašvaldībām demontēt pieminekļus, tad pašvaldībām arī nebūtu pienākuma piedalīties izmaksu segšanā. Tomēr arī pārējos gadījumos uzdevuma nodošana varot negatīvi ietekmēt vietējo

pašpārvaldi uzdevuma izpildes būtisko negatīvo blakusefektu, kā arī finansiāla sloga dēļ.

Saskaņā ar finanšu sasaistes principu (*Konnexitätsprinzip*) rīcības izmaksas sedzot tā iestāde, kuras šo rīcību ierosinājusi. Šis princips Likumā neesot ievērots, jo, lai gan pašvaldības nav iniciējušas objektu demontāžu un Saeima to ir atzinusi par valsts uzdevumu, pašvaldībām jāpiedalās demontāžas izmaksu segšanā.

Tas, vai finanšu sasaistes princips ir konstitucionāla ranga pašvaldības principa elements, Vācijas Pamatlikumā neesot precīzi noteikts. Tiesību zinātnē finanšu sasaistes princips pārsvarā tiek saprasts tikai kā vietējās pašpārvaldes papildu garantija. To, vai izmaksu apmērs pats par sevi pašvaldībai rada tik smagu slogu, ka kavē tās autonomo funkciju izpildi, varot izvērtēt tikai katrā konkrētajā gadījumā. Tādai pašvaldībai kā Daugavpils vajadzētu būt spējīgai bez īpašām grūtībām uzņemties papildu slogu 167 050 eiro apmērā, bet pašvaldībai ar 1000 iedzīvotājiem – ne.

Tomēr, pat ja no finansiālā sloga viedokļa vismaz Daugavpils gadījumā izmaksu slogs nerada pašvaldības principa pārkāpumu, izskatāmās lietas apstākļi norādot uz lojalitātes vai sabiedrībai draudzīgas rīcības principa pārkāpumu. Pašvaldībām varot šķist, ka tām ir jāmaksā arī par kompetences atņemšanu. No to pašvaldību viedokļa, kuras kāda iemesla dēļ nolēmušas neatbalstīt objektu demontāžu, pienākums segt demontāžas izmaksas esot tikpat kā sankcija. Līdz ar to Latvijas valstij vajadzētu uzņemties izmaksu segšanu pilnā apmērā.

5. Pieaicinātā persona – Kristiana Albrehta universitātes Ķīlē Publisko komercietību institūta direktors un Lorenca fon Šteina valsts pārvaldes zinātņu institūta vadītājs profesors Dr. Kristofs Brūnings (*Christoph Brüning*) – norāda, ka jautājums par to, kā apieties ar Padomju Savienības ideoloģisko mantojumu, tostarp pieminekļiem, ir valstiski nozīmīgs.

Šī valsts kompetence esot legītīma arī tiktāl, ciktāl Latvijas Republika cenšas veicināt savu nacionāli valstisko identitāti, kas ir nošķirta no bijušās svešās varas virskundzības. Šajā ziņā pašvaldību kompetence esot tikai pakārtota augstāka līmeņa valsts varas kompetencei.

Tādējādi objektu izņemšana no publiskās telpas kā virslokāls jautājums neesot vietējās pašvaldības uzdevums, bet gan tai nodotais uzdevums.

Uzdevuma nodošana ietekmējot pašpārvaldes garantiju, jo šāda uzdevuma izpildes izmaksas esot kompensējamas no pašvaldības līdzekļiem. Valstij vajagot ne tikai vispār nodrošināt to, lai pašvaldībām būtu vismaz pastāvīgi finanšu resursi, kas nepieciešami to autonomās kompetences īstenošanai, bet arī un jo īpaši attiecībā uz uzdoto kompetenci vienlaikus ar jauno uzdevumu nodošanu paredzēt arī šo uzdevumu finansēšanu (t. s. finanšu sasaistes princips). No vienas puses, esot jāparedz skaidri izmaksu segšanas noteikumi un, no otras puses, jānodrošina pienācīga finansiāla kompensācija par papildu slogu, ko pašvaldībām rada ārējais uzdevums.

Ja pašvaldībai nav paredzēta valsts kompensācija par Likumā paredzētu uzdevumu demontēt objektus, tad esot nepamatoti aizskarts pašvaldības princips.

6. Lietas sagatavošanas laikā, konkrēti, 2022. gada 30. oktobrī, Daugavpils valstspilsētas dome organizēja objektu demontāžu. Atbilstoši informācijai, ko Daugavpils valstspilsētas dome iesniegusi Satversmes tiesai, demontāža kopumā izmaksājusi 49 343,67 eiro. Tajā skaitā esot izlietoti fizisko un juridisko personu ziedojumi 1177,77 eiro apmērā un Pieteikuma iesniedzējas finansējums 48 165,90 eiro apmērā. Ministru kabineta 2022. gada 16. augusta noteikumu Nr. 516 „Valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas un izlietošanas, kā arī fizisko un juridisko personu ziedojumu uzskaites un izlietošanas kārtība Latvijas Republikas teritorijā esošo padomju un nacistisko režīmu slavinošo objektu demontāžai” 6. punktā noteiktajā kārtībā pieprasītais un sniegtais valsts budžeta līdzekļu apmērs bijis 24 082,95 eiro.

Secinājumu daļa

7. Saeima, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, lūdz Satversmes tiesu izbeigt tiesvedību attiecībā uz apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 1. un 101. pantam, ciktāl Pieteikuma iesniedzēja ir apstrīdējusi šo normu atbilstību Satversmei, uzskatot, ka tās ierobežojot pašvaldības autonomo

kompetenci. Saeima nepiekrīt tam, ka apstrīdētās normas būtu attiecināmas uz pašvaldības administratīvās teritorijas labiekārtošanu vai jebkuru citu likumos minētu pašvaldības autonomo funkciju. Tātad Likums neesot aizskāris pašvaldības autonomo kompetenci.

Satversmes tiesas likuma 19. panta pirmā daļa noteic, ka pieteikumu saskaņā ar šā likuma 17. panta pirmās daļas 7. punktu pašvaldības dome var iesniegt tikai tad, ja apstrīdētais akts aizskar attiecīgās pašvaldības tiesības. Pašvaldībai ir jāpamato, ka no tām normām, atbilstība kurām tiek apstrīdēta, tai izriet kādas tiesības un ka apstrīdētās normas šīs tiesības aizskar, proti, rada pašvaldībai kādas nelabvēlīgas sekas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-21-01 5. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja apstrīd Likumā noteikto objektu demontāžas pienākumu, kas atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 448 Daugavpilī nozīmējis divu pašvaldības publiskajā ārtelpā esošo objektu demontāžu. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka tās kompetencē bija rūpes par šiem objektiem. Proti, lai arī Likumā noteiktais demontāžas pienākums aptver gan padomju, gan nacistisko režīmu slavinošus objektus, Pieteikuma iesniedzējas argumentācija par apstrīdēto normu ietekmi uz tās autonomo kompetenci attiecas tikai uz padomju režīmu slavinošiem objektiem.

Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs, vai apstrīdētās normas aizskar Pieteikuma iesniedzējas tiesības, proti, vai tās ietiecas pašvaldības autonomajā kompetencē.

7.1. Visupirms izvērtējams, vai rīcība ar pašvaldības teritorijā esošajiem pieminekļiem un citiem tiem pielīdzināmiem objektiem vispār ietilpst pašvaldības autonomajā kompetencē.

Likumā noteiktās pašvaldības autonomās funkcijas ir citstarp gādāt par pašvaldības administratīvās teritorijas labiekārtošanu un rūpēties par kultūru (*sk. likuma „Par pašvaldībām” 15. panta 2. un 5. punktu, šobrīd – Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punktu*).

Pašvaldības autonomā funkcija gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu ir saistīta ar visu pašvaldības iedzīvotāju intereses – dzīvot sakoptā vidē – aizsardzību. Nozares literatūrā arī atzīts, ka pieminekļi, mākslas objekti un citi līdzīgi objekti ir daļa no pašvaldības labiekārtojuma un būtisks pilsētas telpas veidošanas

elements (*sal. sk.: Johnson N. C. Mapping Monuments: The Shaping of Public Space and Cultural Identities. Visual Communication, 2002, Vol. 1, Issue 3, pp. 293–298; Cudny W., Appelblad H. (2019) Monuments and their functions in urban public space, Norsk Geografisk Tidsskrift – Norwegian Journal of Geography, 73:5, 273–289, p. 273–289*).

Pieminekļi kā publiskās vides elementi pilda māksliniecisko, simbolisko, piemiņas, sociālo, politisko, reliģisko un mārketinga funkciju (*sk.: Cudny W., Appelblad H. Monuments and Their Functions in Urban Public Space. Norsk Geografisk Tidsskrift – Norwegian Journal of Geography, 2019, Vol. 73, Issue 5, p. 285*), proti, to nozīme ir saistīta arī ar kultūru. Tiesību normas paredz valsts aizsardzību un atbalstu noteiktiem kritērijiem atbilstošiem pieminekļiem, bet pārējie objekti ir pašvaldības autonomajā kompetencē.

Pašvaldības kompetence gādāt par publisko ārtelpu gan funkcionālajā, gan estētiskajā perspektīvā, kā arī rūpēties par kultūru aptver ne tikai pašvaldības noteiktu objektu uzstādīšanu un pārveidošanu, bet, ja nepieciešams, arī to demontāžu, lai turpinātu attīstīt publisko ārtelpu.

Tātad pašvaldības autonomās funkcijas – teritorijas labiekārtošana un rūpes par kultūru – ietver rīcību ar pašvaldības teritorijā esošajiem pieminekļiem.

7.2. Īstenojot autonomās funkcijas, pašvaldībai ir rīcības brīvība, ciktāl to neierobežo tiesību normas (*sal. sk. Satversmes tiesas 2008. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-03-03 21.1. punktu*). Proti, pašvaldībai ir jāievēro Satversme, vispārējie tiesību principi un citas tiesību normas.

Viens no Latvijas konstitucionālo tiesību principiem ir Latvijas valsts nepārtrauktības princips.

Latvijas valsts nepārtrauktības juridiskais pamats ir nostiprināts Augstākās padomes 1990. gada 4. maija Deklarācijā par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu (turpmāk – Neatkarības atjaunošanas deklarācija) (*sal. sk. Satversmes tiesas 2005. gada 7. marta sprieduma lietā Nr. 2004-15-0106 12. punktu*). Šīs deklarācijas preambulā atzīts, ka PSRS 1940. gada 17. jūnijā īstenojusi militāru agresiju, kas kvalificējama kā starptautisks noziegums, kura rezultātā notika Latvijas Republikas okupācija un Latvijas tautas suverēnās gribas viltošana, prettiesiski

iekļaujot Latvijas Republiku PSRS sastāvā. Augstākā padome secināja, ka Latvijas Republikas iekļaušana PSRS sastāvā no starptautisko tiesību viedokļa nav spēkā un Latvijas Republika *de iure* joprojām pastāv kā starptautisko tiesību subjekts. Proti, Neatkarības atjaunošanas deklarācija konstatē Latvijas Republikas neatkarības *de facto* atjaunošanu un pamato Latvijas valsts nepārtrauktību (*sal. sk. Satversmes tiesas 2007. gada 29. novembra sprieduma lietā Nr. 2007-10-0102 33.2. punktu*). Neatkarības atjaunošanas deklarācijā noteiktais valsts nepārtrauktības princips nostiprināts arī Satversmes ievada trešajā rindkopā: „Latvijas tauta neatzina okupācijas režīmus, pretojās tiem un atguva savu brīvību, 1990. gada 4. maijā atjaunojot savu neatkarību uz valsts nepārtrauktības pamata.”

Satversmes tiesas nolēmumos un juridiskajā literatūrā atzīts, ka valsts nepārtrauktības princips ir konstitucionālās realitātes elements, kas valsts īstenotajai politikai nosaka konkrētu tiesisku ietvaru ar noteiktām praktiskām konsekvencēm (*sal. sk.: Pleps J. Baltijas valstu valstiskā nepārtrauktība. Grām.: Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmijas Baltijas stratēģisko pētījumu centrs, 2017, 72. lpp.; Ziemele I. The State Border between Latvia and Russia and the Doctrine of Continuity of the Republic of Latvia. International and Constitutional Law in Interaction Baltic Yearbook of International Law, 2009, Vol 9, p. 107*). Pirmkārt, Latvijas valsts nepārtrauktības princips uzliek Latvijas valstij pienākumu risināt virkni jautājumu, kas izriet no šā principa (*sal. sk. Satversmes tiesas 2007. gada 29. novembra sprieduma lietā Nr. 2007-10-0103 35. punktu*). Otrkārt, šis princips jāievēro visām Latvijas valsts varas institūcijām (*sal. sk. Satversmes tiesas 2007. gada 29. novembra sprieduma lietā Nr. 2007-10-0102 64.2. punktu*). Šīm institūcijām ir saistošs Neatkarības atjaunošanas deklarācijas preambulā ietvertais vēsturisko faktu izklāsts un to juridiskais novērtējums (*turpat*).

7.3. Pieminekļis, piemiņas zīme, piemiņas plāksne vai tiem pielīdzināms objekts ir atgādinājums par vēsturisko notikumu un personu piemiņu. Šis atgādinājums parasti nav politiski vai ideoloģiski neitrāls (*sal. sk.: Mintauris M. Pieminekļi un atmiņa: padomju perioda kultūras mantojums Latvijā. Grām.: Atmiņu kopienas: atceres un aizmiršanas kultūra Latvijā. Rīga: Zelta Grauds, 2016, 108. lpp.*).

Objekti, kas līdz ar Likuma spēkā stāšanos tika noteikti kā demontējami, tika uzstādīti Latvijas teritorijā pēc PSRS okupācijas, okupācijas varai īstenojot sabiedrības atmiņas pārveidošanu. Proti, okupācijas režīms līdz ar nākšanu pie varas sāka izmantot publisko telpu kā propagandas instrumentu. Tika veidota jauna ainava, kas bija piesātināta ar dažādiem simboliskiem objektiem (tostarp statujām, memoriāliem, pieminekļiem, plāksnēm, sienu gleznojumiem, reklāmkarogiem un saukļiem), kuru mērķis bija iespaidot un veidot cilvēku domas par savu individuālo un kolektīvo pagātni (*sal. sk.: Light D., Young C. Public Memory, Commemoration, and Transitional Justice: Reconfiguring the Past in Public Space. In: Stan L., Nedelsky N. (eds.) Post-Communist Transitional Justice. Lessons from Twenty-Five Years of Experience. New York: Cambridge University, 2015, p. 236*). Šādā veidā tika atspoguļota padomju komunistiskā ideoloģija un ietekmēta cilvēku ikdienas dzīve un pasaules uztvere.

Pēc Otrā pasaules kara beigām Latvijas teritorijā tika uzstādīti objekti, kas veltīti Sarkanajai armijai, ignorējot faktu, ka Latvijā šo militāro spēku ienākšana nozīmēja 1940. gadā PSRS īstenotās okupācijas atjaunošanu.

Jau 1940. gadā Sarkanā armija bija īstenojusi noziegumus pret Latvijas iedzīvotājiem, tostarp laupīšanu un prettiesisku nonāvēšanu (*sk.: Riekstiņš J. PSRS okupācijas armijas noziegumi Latvijā. 1940.–1991. gads. Rīga: Tieslietu ministrija, 2020*). 1941. gadā no Latvijas tika deportēti vairāk nekā 15 400 pilsoņu (*sk.: Bleiere D. 1941. gada 14. jūnija deportācija Latvijā. Nacionālā enciklopēdija, 09.01.2023. Pieejams: enciklopedija.lv*).

1944. gadā, bet jo īpaši pēc 1945. gada, kad padomju karaspēks atguva kontroli pār Latvijas teritoriju un atjaunoja okupāciju, šī vara turpināja īstenot noziegumus pret Latvijas tautu. 1949. gada 25. martā no Latvijas tika deportēti 42 149 iedzīvotāji (*sk.: Kalnciema A., Šķiņķe I. 1949. gada 25. marta deportācijas skaitliskais raksturojums. Latvijas arhīvi, 2010, Nr. 2, 158.–196. lpp.*). Masveida politiskajām represijām laikposmā no 1945. gada līdz 1953. gadam bija pakļauti vismaz 119 000 cilvēku (*sk.: Bleiere D. Padomju otrreizējā okupācija Latvijā. Nacionālā enciklopēdija, 25.04.2023. Pieejams: enciklopedija.lv*). Tāpat PSRS ar nežēlīgām represijām apspieda nacionālo partizānu kustību, kas vairāk nekā desmit gadus pēc Otrā pasaules kara beigām ar

ieročiem cīnījās par Latvijas neatkarības atjaunošanu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 29. novembra sprieduma lietā Nr. 2007-10-0102 33.2. punktu*).

Sarkano armiju slavinoši objekti tika uzstādīti ar mērķi pārveidot Latvijas iedzīvotāju atmiņas un emocijas par piedzīvotajiem okupācijas varas noziegumiem pret indivīdiem, cilvēci un valsts iekārtu un atgādināt par padomju varas pastāvīgo klātesību.

7.4. Pašvaldībām kā valsts pārvaldes iestādēm jau kopš Neatkarības atjaunošanas deklarācijas pieņemšanas bija saistošs valsts nepārtrauktības princips un likuma „Par pašvaldībām” normas bija jāinterpretē saskaņā ar to. Tādējādi pašvaldībām savas autonomās funkcijas – teritorijas labiekārtošana un rūpes par kultūru – bija jāīsteno arī atbilstoši valsts nepārtrauktības principam. Ņemot vērā padomju režīmu slavinošo objektu izcelsmes iemeslus, secināms, ka pašvaldības autonomā funkcija – rūpes par kultūru – šos objektus, atšķirībā no citiem pieminekļiem, neaptvēra. Bija pieļaujama tikai tāda pašvaldību rīcība, kas ietilpst labiekārtošanas funkcijā un vērsta uz objektu simboliskās ietekmes novēršanu, piemēram, objektu demontāža vai ievietošana akreditētos muzejos.

Likuma mērķi citstarp ir nepieļaut Latvijas kā demokrātiskas un nacionālas valsts vērtību noniecināšanu un apdraudējumu, veicināt sabiedrības izpratni par notikumiem Latvijas teritorijā Otrā pasaules kara laikā un pēckara periodā, tādējādi stiprinot sabiedrības vēsturisko atmiņu, un nodrošināt vēsturiskā taisnīguma atjaunošanu – novērst nepatiesu, neprecīzu un neobjektīvu vēsturisko notikumu atspoguļojumu un godināt Latvijas tautas pretestību gan PSRS, gan nacistiskās Vācijas okupācijas varai. Tādējādi likumdevējs, ar apstrīdētajām normām valsts līmenī nosakot pašvaldību pienākumu veikt Ministru kabineta noteiktu padomju režīmu slavinošu objektu demontāžu līdz 2022. gada 15. novembrim un pašām finansēt 50 procentus no demontāžas izmaksām, ir tieši piemērojis tam un visām pārējām valsts institūcijām saistošo valsts nepārtrauktības principu. Proti, likumdevējs ar apstrīdētajām normām ir konkretizējis no valsts nepārtrauktības principa pašvaldībām izrietošo pienākumu pārtraukt padomju režīmu slavinošo objektu radīto negatīvo un prettiesisko ietekmi uz Latvijas valstiskumu, uzliekot pašvaldībām konkrētu pienākumu šādus objektus demontēt noteiktā kārtībā un termiņā (turpmāk arī – objektu demontāžas pienākums). Apstrīdētās normas ietiecas pašvaldības autonomajā kompetencē, jo ierobežo

pašvaldībai iepriekš pastāvējušās rīcības iespējas attiecībā uz objektu simboliskās ietekmes novēršanu un rada tai konkrētu teritorijas labiekārtošanas pienākumu.

Apstrīdētās normas ietiecas pašvaldības autonomajā kompetencē, tādēļ tiesvedība nav izbeidzama.

8. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu izvērtēt Likuma 4. panta otrās daļas, 5. panta otrās un piektās daļas un 8. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 101. pantam.

Ja apstrīdēta vairāku tiesību normu atbilstība vairākām augstāka juridiska spēka tiesību normām, tad tiesai, ņemot vērā izskatāmās lietas būtību, ir jānosaka efektīvākā pieeja šīs atbilstības izvērtēšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2023. gada 9. novembra sprieduma lietā Nr. 2022-17-01 17. punktu*).

Likuma 4. panta otrā daļa un 5. panta otrā un piektā daļa nosaka kārtību, kādā tiek identificēti demontējami objekti, un uzliek pašvaldībām objektu demontāžas pienākumu, kas izpildāms līdz noteiktam termiņam. Savukārt Likuma 8. panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldības daļēji finansē objektu demontāžu.

Atbilstoši Satversmes tiesas judikatūrai lietās, kas ierosinātas pēc pašvaldības domes pieteikuma, ja apstrīdētās normas aizskar attiecīgās pašvaldības tiesības, tiek vērtēta tiesību normas atbilstība pašvaldības principam, kas atklājas Satversmes 1. panta un 101. panta otrās daļas pirmā teikuma savstarpējā kopsakarā (*sk. Satversmes tiesas 2023. gada 9. novembra sprieduma lietā Nr. 2022-17-01 17.2. punktu*).

Līdz ar to Satversmes tiesa visupirms izvērtēs Likuma 4. panta otrās daļas un 5. panta otrās un piektās daļas kā vienota tiesiskā regulējuma atbilstību Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam un pēc tam atsevišķi izvērtēs Likuma 8. panta pirmajā daļā noteiktā finansēšanas modeļa atbilstību Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

9. Pašvaldības rīcības brīvība autonomās funkcijas īstenošanā var tikt regulēta ar ārēju normatīvo aktu, bet šim aktam jābūt tiesiskam. Visupirms pārbaudāms, vai apstrīdētās normas ir pieņemtas Satversmē noteiktajā kārtībā (*sk. Satversmes tiesas 2023. gada 9. novembra sprieduma lietā Nr. 2022-17-01 21. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja neapšaubā apstrīdēto normu pieņemšanas procesuālo kārtību, tomēr uzskata, ka apstrīdēto normu pieņemšanas laikā esot pārkāpts labas likumdošanas princips kopsakarā ar konsultēšanās pienākumu. Neesot ar izskaidrojošiem pētījumiem pamatots tas, kāpēc objektu demontāžas pienākums uzliekams tieši pašvaldībām; neesot norādītas aplēses par finansēm, kas pašvaldībām nepieciešamas objektu demontāžai, tāpat neesot pienācīgi izvērtēts objektu demontāžai nepieciešamais laiks. Apstrīdētās normas neesot atzīstamas arī par ilgtspējīgām. Apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā neesot notikušas pienācīgas konsultācijas ar pašvaldībām. Latvijas Pašvaldību savienības viedoklis neatspoguļojot visu pašvaldību viedokli, turklāt likumdevējs šo viedokli neesot ņēmis vērā. Arī sabiedrības viedokli Saeima neesot apzinājusi.

Savukārt Saeima norāda, ka Pieteikuma iesniedzējai neesot subjektīvu tiesību prasīt, lai tai tiktu piešķirta noteikta apjoma un satura rīcības brīvība kāda tai izvirzīta uzdevuma izpildei pašas pašvaldības iecerētajā apjomā. To, ka likumdevēja noteiktais termiņš ir saprātīgs un samērīgs, apliecinot arī tas, ka pašvaldības paguvušas objektus demontēt Likumā noteiktajā termiņā. Apstrīdētajās normās noteiktais objektu demontāžas pienākums esot izpildāms tikai vienreiz. Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēdēs esot uzklauti gan pašvaldību, gan Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvji un vērtēti dažādi priekšlikumi. Ieinteresētajām personām esot bijusi iespēja piedalīties likumprojekta sākotnējās izstrādes un apspriešanas posmos komisijas sēdēs un darba grupā vēl pirms tā iesniegšanas Saeimā.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka likumdevējam jātiecas uz to, lai ikvienas personas uzticēšanās valstij un tiesībām, kā arī demokrātiska procesa izpratne arvien pieaugtu. Labas likumdošanas principa ievērošana sekmē šā mērķa sasniegšanu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2023. gada 9. novembra sprieduma lietā Nr. 2022-17-01 21. punktu*). No Satversmes 1. panta un 101. panta otrās daļas pirmā teikuma izriet pienākums konsultēties ar pašvaldību jautājumos, kas ietekmē pašvaldības principu, t. i., gadījumos, kad tiek ietekmēts pašvaldības juridiskais statuss, pašvaldības kompetence vai finanšu autonomija (*sal. sk. Satversmes tiesas 2023. gada 9. novembra sprieduma lietā Nr. 2022-17-01 18.2.3. punktu*).

No lietas materiāliem izriet, ka likumprojekts ir apspriests Saeimas Izglītības,

kultūras un zinātnes komisijā. Komisijas deputāti izvērtējuši paustos argumentus par objektu demontāžas pienākuma noteikšanu pašvaldībām, kā arī par objektu demontāžas finansēšanu no valsts budžeta un pašvaldību budžetiem. Lai arī minētos priekšlikumus nav izteikusi tieši Daugavpils valstspilsētas pašvaldība, tomēr tie pēc sava satura ir apspriesti. Argumentus izteikuši gan atsevišķi Saeimas deputāti, gan ministrijas, tostarp Finanšu ministrija, gan arī Latvijas Pašvaldību savienība un privātpersonas. Pēc savas iniciatīvas viedokli par likumprojektu izteikušas arī Rīgas valstspilsētas pašvaldības dome un Tukuma novada dome. Tādējādi nevar uzskatīt, ka likumprojekts būtu izskatīts bez pienācīgas informēšanas un konsultēšanās.

Pieteikuma iesniedzējas argumenti par apstrīdēto normu potenciālo ilgtspējas trūkumu ir saistīti ar grūtībām, kas tai, iespējams, varētu rasties objektu demontāžas pienākuma izpildes laikā. Šādas grūtības gan nenozīmē to, ka tiesību norma nav ilgtspējīga. Savukārt objekta demontāžas pienākuma specifiskie noteikumi, šā pienākuma izpildei noteiktie termiņi un finanšu sadalījums ir jāizvērtē, pārbaudot apstrīdēto normu ietekmi pēc būtības.

Tādējādi apstrīdētās normas ir pieņemtas pienācīgā kārtā.

10. Valsts var regulēt pašvaldības kompetenci. Hartas 4. panta otrajā daļā noteikts, ka vietējā vara ir pilnā mērā tiesīga likumā noteiktās robežās īstenot savas iniciatīvas ikvienā jautājumā, kas nav izslēgts no vietējās varas kompetences vai uzdots kādai citai varai. Komentārā par šo pantu norādīts, ka valsts var ar likumu ierobežot pašvaldību pilnvaras, taču attiecīgus ierobežojumus var noteikt tikai izņēmuma gadījumos un tiem jābūt objektīvi pamatotiem un interpretējamiem šauri (*sk.: Vietējo pašvaldību kongresa paskaidrojošais memorands „Kongresa mūsdienu komentārs Eiropas Vietējo pašvaldību hartas Skaidrojošajam ziņojumam”*. Eiropas Padome, 2020. gada 12. februāris, CG38(2020)11prov, 66. punkts. Pieejams: rm.coe.int). Tāpat Hartas komentāros norādīts, ka vietējās pašpārvaldes rīcības brīvība var tikt liegta noteiktos gadījumos, kad nepieciešams ievērot vienotas prasības (*sk.: Eiropas Vietējo pašvaldību hartas skaidrojošais ziņojums*. Eiropas Padome, 1985. gada 15. oktobris, 6. lpp. Pieejams: rm.coe.int). Ja valsts konkretizē veidu, kādā pildāma pašvaldības autonomā kompetence, un sevišķi, ja šī konkretizācija prasa noteiktu pašvaldības rīcību,

tad valstij ir jāievēro samērīguma princips. Līdz ar to Satversmes tiesai jāpārbauda, vai apstrīdētajās normās ietvertais valsts nepārtrauktības principu konkretizējošais objektu demontāžas pienākums ir samērīgs.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, Likuma 4. panta otrā daļa un 5. panta otrā un piektā daļa esot nesamērīgi ietiekušās tās autonomajā kompetencē, jo uzdevuma nosacījumi esot nepamatoti ierobežojoši. Valsts nedrīkstot iejaukties vietējo lietu kārtošanā tik lielā mērā, ka pašvaldībai vairs nepaliek pietiekama rīcības brīvība īstenot demokrātiski iegūto varu tās teritorijā tās iedzīvotāju interesēs, tostarp pildīt savas autonomās funkcijas. Atbilstoši Hartas 4. panta 5. punktā norādītajam principam valstij vajadzējis paredzēt pašvaldībai rīcības brīvību attiecībā uz to, kā tieši tā pildīs tai izvirzīto uzdevumu, un ļaut pašvaldībai uzdevuma īstenošanu pielāgot vietējiem apstākļiem. Citstarp Likuma 5. panta piektās daļas vietā vajadzējis objektu demontēšanai noteikt saprātīgu termiņu, vismaz vienu gadu. Tāpat Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka uzdevums tieši pašvaldībām noteikts tāpēc, ka valstij bijis grūti rast objektu demontāžas veikšanai nepieciešamos resursus.

Saeima norāda, ka konkrētā uzdevuma uzticēšana pašvaldībām bija nepieciešama, lai objektu demontāža tiktu īstenota visas valsts demokrātiskās iekārtas aizsardzības interesēs un visā valsts teritorijā vienoti, jo kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas katrai pašvaldībai bijusi sava, atšķirīga pieeja šā jautājuma risināšanai. Šis arguments pamatojot to, kāpēc uzdevums izvirzīts konkrētajā veidā, proti, uzdodot Ministru kabinetam sastādīt demontējamo objektu sarakstu, nevis piešķirot pašvaldībām plašāku rīcības brīvību konkrēto mērķu sasniegšanā. Pašvaldību lēmumi par to teritorijā demontējamiem objektiem varētu būt bijuši citādi nekā Ministru kabineta noteiktais.

Lai arī apstrīdētās normas ierobežo Pieteikuma iesniedzējas autonomo kompetenci teritorijas labiekārtošanas jomā, nosakot, kāda veida objekti nedrīkst tikt eksponēti publiskajā ārtelpā, tomēr pašvaldības autonomā funkcija rūpēties par savas teritorijas labiekārtošanu pēc būtības nav liegta.

Pašvaldībām jābūt rīcības brīvībai pielāgot autonomās kompetences īstenošanu vietējiem apstākļiem. Tomēr pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas pašvaldības ir atšķirīgi rīkojušās ar padomju režīmu slavinošajiem objektiem, tādēļ likumdevējs rīcību

ar šādiem objektiem noregulēja vienveidīgi. Daugavpils valstspilsētas pašvaldības teritorijā demontējami objekti tika noteikti Ministru kabineta noteikumos, kuru tiesiskumu Pieteikuma iesniedzēja nav apstrīdējusi.

Lai arī apstrīdētajās normās ietvertais valsts nepārtrauktības principu konkretizējošais pienākums bija izpildāms pāris mēnešu laikā, šis termiņš ir pamatots likumprojekta anotācijā, proti, likumdevējs ir tieši reaģējis uz Krievijas Federācijas komunikācijā arvien pastiprinātajām atsaucēm uz padomju armijas rīcību, kas attiecīgi sasaista padomju armijas tēlu un simboliku ar Krievijas agresiju un tās bruņoto spēku pastrādātajiem noziegumiem Ukrainā un maina attiecīgajiem objektiem, iespējams, iepriekš piemitsušo cita veida nozīmi uz agresijas slavināšanu (*sk. likumprojekta anotāciju*). Tātad izšķiršanos par apstrīdētajās normās ietvērto valsts nepārtrauktības principa konkretizāciju konkrētajā brīdī un par konkrētiem izpildes termiņiem, proti, nepieļaujot turpmāku vilcināšanos, citstarp motivēja arvien aktīvākā padomju režīmu slavinošo objektu izmantošana propagandas mērķiem un arvien lielākais Latvijas valstiskuma apdraudējums. Šajā kontekstā ir būtiski tas, ka Likums faktiski attiecās tikai uz tām pašvaldībām, kuras nebija jau iepriekš izpildījušas tām no valsts nepārtrauktības principa izrietošo pienākumu demontēt padomju režīmu slavinošos objektus.

Vietējos apstākļos pašvaldības ir tās, kas var labāk organizēt to teritorijā esošo objektu demontāžu, tādēļ likumdevējs deva pašvaldībām rīcības brīvību izvēlēties veidu, kādā tiek veikta demontāža, plānot veicamos darbus un to norises laiku. Pašvaldībām bija dota iespēja arī informēt sabiedrību par veicamajiem darbiem. Visbeidzot, netika ierobežota pašvaldību kompetence labiekārtot demontētā objekta teritoriju atbilstoši pašvaldības izpratnei par tās ārējo vidi.

Tādējādi apstrīdētajās normās noteiktais objektu demontāžas pienākums samērīgi ierobežoja pašvaldības autonomo kompetenci.

Līdz ar to Likuma 4. panta otrā daļa un 5. panta otrā un piektā daļa atbilst Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

11. No pašvaldības principa izriet valsts pienākums ievērot pašvaldību finanšu autonomiju. Saskaņā ar Hartas 9. panta pirmo daļu vietējai varai valsts ekonomiskās

politikas ietvaros ir tiesības uz pietiekamiem pašas finanšu resursiem, ar kuriem tā drīkst brīvi rīkoties savu pilnvaru robežās. Atbilstoši Hartas 9. panta otrajai daļai attiecībai starp pašvaldībai pieejamiem finanšu resursiem un tās veicamajiem uzdevumiem ir jābūt adekvātai. Proti, šajā normā ir nostiprināts tā sauktais pašvaldību finanšu resursu sasaistes princips. Līdz ar to jebkuram uzdevumam, kas uzticēts vai nodots pašvaldībām, ir jāseko atbilstošam finansējumam vai ienākumu avotam, lai segtu papildu izdevumus (*sk.: Vietējo pašvaldību kongresa paskaidrojošais memorands „Kongresa mūsdienu komentārs Eiropas Vietējo pašvaldību hartas Skaidrojošajam ziņojumam”*. Eiropas Padome, 2020. gada 12. februāris, CG38(2020)11prov, 149. un 150. punkts. Pieejams: rm.coe.int).

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka Likuma 8. panta pirmā daļa esot pretrunā ar pašvaldības finanšu autonomijas principu, jo objektu demontāžas pienākuma veikšana prasot no pašvaldības papildu finansējumu, kas tās budžetā iepriekš nav paredzēts. Katram pašvaldības uzdevumam vajagot būt paredzētam atbilstošam finansējumam.

Savukārt Saeima uzsver, ka ar apstrīdētajām normām pašvaldībām ir noteikts vienreizējs un unikāls pienākums, kas zināmā mērā ierobežojot Pieteikuma iesniedzējas finanšu autonomiju, bet neierobežojot vispārējos pašvaldības budžeta, tostarp budžeta ieņēmumu, veidošanas principus. Finanšu autonomijas ierobežojums esot samērīgs. Pieteikuma iesniedzēja neesot pamatojusi apgalvojumu, ka tās budžeta līdzekļu izlietošana objektu demontāžai varētu būtiski ietekmēt Pieteikuma iesniedzējas spēju pildīt tās autonomajā kompetencē ietilpstošās funkcijas, rūpējoties par vietējiem iedzīvotājiem.

Likuma 8. panta pirmajā daļā noteiktais objektu demontāžas pienākuma izpildes izmaksu sadalījums paredz, ka objektu demontāžu finansē vienādā apmērā no valsts budžeta un pašvaldības budžeta līdzekļiem. Tas skar pašvaldības finanšu autonomiju, radot pašvaldībai, kuras teritorijā atrodas demontējams objekts, 2022. gada budžetā iepriekš neparedzētus izdevumus.

Tādējādi Satversmes tiesai ir jāpārbauda, vai apstrīdētā norma nosaka atbilstošu finansējumu objektu demontāžas pienākuma izpildei.

Satversmes tiesa jau atzina, ka apstrīdētajās normās ir konkretizēts visām valsts pārvaldes iestādēm saistošais valsts nepārtrauktības princips. Proti, šajās normās

ietvertais objektu demontāžas pienākums ir saistīts ar vēsturiskā taisnīguma atjaunošanu un Latvijas valstiskuma aizsardzību.

Okupācijas sekas ir nasta, kas netaisnīgi ietekmē visu sabiedrību, un ir jūtamas joprojām. Šo seku novēršanai un sabiedrības vienotības veicināšanai ir nepieciešama tāda uz vienu mērķi vērsta un solidāra sadarbība starp visiem valsts līmeņiem, kas aptvertu gan tiešo, gan pastarpināto valsts pārvaldi. Šāds modelis arī ir noteikts Likumā. Tādējādi visa Latvijas publiskā telpa tiek atbrīvota no padomju režīmu slavinošiem objektiem, no viltotas un nepatiesas vēstures, dodot Latvijas valstij un pašvaldībām iespēju skaidrot okupācijas radītos zaudējumus bez politiska uzslāņojuma, bet iedzīvotājiem ļaujot apzināties to, ka viņi dzīvo neatkarīgā un demokrātiskā valstī.

Tieši valsts ir uzņēmusies lielāko finanšu slogu objektu demontāžas pienākuma īstenošanā, jo no valsts budžeta tiek finansēta arī objektu izvērtēšana un dokumentēšana, izmantojot trīsdimensionālo lāzerskenēšanu, un demontēto objektu oriģinālo detaļu un fragmentu, kam ir mākslinieciska vērtība, arhitektoniska kvalitāte vai kultūrvēsturiska vai izglītojoša nozīme, iekļaušana un uzturēšana Latvijas Okupācijas muzeja krājumā.

Pašvaldības, kas Likuma kritērijiem atbilstošus objektus bija demontējušas jau pirms Likuma spēkā stāšanās, šo savu iniciatīvu pilnībā finansēja no pašu budžeta savas autonomās kompetences ietvaros. Likuma 8. panta pirmajā daļā noteiktais objektu demontāžas pienākuma izpildes izmaksu sadalījums pašvaldības, kuras vēl nebija attiecīgos objektus demontējušas, faktiski nostādīja labākā finansiālā stāvoklī nekā tās pašvaldības, kuras objektu demontāžu bija veikušas jau iepriekš.

Tā kā apstrīdētās normas pēc būtības regulē pašvaldības autonomās funkcijas – teritorijas labiekārtošanas – izpildes kārtību, objektu demontāžai bija izmantojami līdzekļi, kurus Pieteikuma iesniedzēja ieplānojusi pilsētvides uzturēšanai un sakārtošanai un kuri turklāt tika papildināti ar valsts un privātpersonu līdzfinansējumu.

Lai gan Ministru kabineta noteikumos Nr. 448 ir iekļauti 69 objekti, atbilstoši publiski pieejamai informācijai pašvaldības Likumā noteiktajā termiņā bija demontējušas vismaz 120 objektus (*sk.: Ozola-Balode Z. Kopš vasaras Latvijā demontēti 120 pieminekļi. LSM, 14.11.2022. Pieejams: lsm.lv*). Saskaņā ar Likuma 4. panta trešo daļu un 8. pantu arī citu tādu objektu demontāža, kuri atbilst Likuma

3. panta kritērijiem, bet nav iekļauti Ministru kabineta noteikumos, tiek finansēta atbilstoši Likuma 8. pantā noteiktajai kārtībai. Turklāt finansējuma pieprasījumi atbilstoši Ministru kabineta 2022. gada 16. augusta noteikumos Nr. 516 „Valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas un izlietošanas, kā arī fizisko un juridisko personu ziedojumu uzskaites un izlietošanas kārtība Latvijas Republikas teritorijā esošo padomju un nacistisko režīmu slavinošo objektu demontāžai” paredzētajai kārtībai bija iesniegti tikai par 90 objektu demontāžu (*sk.: Pašvaldības prasa kompensēt 800 000 eiro par padomju režīmu slavinošo pieminekļu demontāžu. 23.11.2022. Pieejams: lsm.lv*).

Visbeidzot, tikai Pieteikuma iesniedzēja ir uzskatījusi, ka objektu demontāžas pienākums tai radījis nesamērīgu finansiālo slogu. Izvērtējot objektu demontāžas radītā finansiālā sloga faktisko ietekmi uz Pieteikuma iesniedzējas budžetu, Satversmes tiesa nekonstatē, ka šis slogs būtu liedzis pašvaldībai īstenot tās autonomās funkcijas vai citus uzdevumus. Atbilstoši Daugavpils domes 2022. gada 28. janvāra saistošajiem noteikumiem Nr. 8 „Par Daugavpils valstspilsētas pašvaldības budžetu 2022. gadam” objektu demontāžas izmaksas, kas Daugavpils valstspilsētas pašvaldībai bija jāsedz no saviem resursiem, ir līdzvērtīgas 0,018 procentiem no iepriekš plānotajiem izdevumiem jeb 0,02 procentiem no plānotajiem ienākumiem. Fizisko un juridisko personu ziedojumi, kas ļautu pašvaldībai samazināt tās finansiālo slogu, sasnieguši tikai 1177,77 eiro, taču tiesību normas neatturēja pašvaldības no plašāku ziedošanas kampaņu rīkošanas. Turklāt jebkurā gadījumā līdzekļi tika izlietoti pašvaldības interesēs tās publiskās telpas labiekārtošanai. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertā valsts nepārtrauktības principu konkretizējošā objektu demontāžas pienākuma izpildes kritēriji nav būtiski ietekmējuši Pieteikuma iesniedzējas finanšu autonomiju.

Objektu demontāžas pienākuma pamatā esošais valsts nepārtrauktības princips, šā pienākuma vienreizējais raksturs un zemais finansiālais slogs ir faktori, kas to kopsakarā ļauj konkrētajā gadījumā secināt, ka pašvaldībai bija pieejams atbilstošs finansējums.

Līdz ar to Likuma 8. panta pirmā daļa atbilst Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt likuma „Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā” 4. panta otro daļu, 5. panta otro un piekto daļu un 8. panta pirmo daļu par atbilstošu Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Aldis Laviņš